

könyv
könyvtár
könyvtáros

1995
február

H. Zille
1922

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1995. február

Tartalom

Könyvtárpolitika

Az MKÉ és a KIK levele.....	3
Búcsú és köszönet	5
A debreceni könyvtárosképzési konferencia ajánlásai	5

Műhelykérdések

Koltay Tibor – Vasas Livia – Mikulás Gábor – Varga Ágnes: Nyitott kapuk Angliában	10
Tószegi Zsuzsanna: Alice Könyvorszámban	21

Fórum

Győri Erzsébet: Megjegyzések egy jelentéshez	24
Nagy Attila: Templomablak – kívülről?	26
Skaliczki Judit: Néhány kiegészítés a jelentéshez	29

Extra Hungariam

Balogh Mihály: „Van egy farmom Dániában”	30
---	----

Pályázatok – Konferenciák

Péterfi Rita: A Magyar Olvasástársaság 6. konferenciája	41
Székelyné dr. Sipos Klára: Könyvtáros? Tanár? Könyvtárostanárr!	43

Könyv és Nevelés

P. Kovács Imre: Híres iskolai könyvtárak	48
---	----

<i>Holmi</i>	58
--------------------	----

Lapunk e számát Zille grafikák illusztrálják

From the contents

State of the art and development trends of library education in Hungary.
Recommendations of the Debrecen conference (5);
Imre P. Kovács: The historical school library of Pápa (48);

Cikkeink szerzői

Balogh Mihály, a Kunszentmiklósi Gimnázium könyvtárának vezetője; *Györi Erzsébet*, az OSZK KMK igazgatója; *Koltay Tibor*, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója; *P. Kovács Imre*, a Köznevelés ny. főszerkesztő-helyettese; *Mikulás Gábor*; a kecskeméti Tanítóképző Főiskola könyvtárának munkatársa; *Nagy Attila*, az OSZK KMK osztályvezetője; *Skaliczki Judit*, az OSZK KMK osztályvezetője; *Székelyné dr. Sipos Klára*, a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola oktatója; *Tószegi Zsuzsanna*, az OSZK osztályvezetője; *Varga Ágnes*, a Nyíregyházi Megyei Könyvtár munkatársa; *Vasas Livia*, a SOTE Központi Könyvtára vezetője

Szerkesztőbizottság:

Maurer Péter elnök

Domsa Károlyné, Poprády Géza, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:

Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelelem: 5,7 A/5 kiadói iv. Munkaszám: 95.034

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Könyvtári és Informatikai Kamara

1994. december 12-ei dátummal levelet írt Fodor Gábor miniszternek a könyvtárügy minisztériumi irányításának átszervezése ügyében:

*Magyar Könyvtárosok Egyesülete
elnök*

*Könyvtári és Informatikai Kamara
elnök*

*Dr. Fodor Gábor
miniszter úr*

Művelődési és Közoktatási Minisztérium

*1055 Budapest
Szalay u. 10/14.*

Tisztelt Miniszter Úr!

Különböző nyilatkozatokból és a sajtóból tudásunkra jutott, hogy folyamatban van a Művelődési és Közoktatási Minisztérium átszervezése. Ez az átszervezés bizonyára érinti a minisztérium valamennyi vagy legtöbb szervezeti egységét, így a könyvtár- és információügy szervezeti egységét, minisztériumi státuszát is.

A minisztérium átszervezése természetesen belső ügy. A könyvtárügy minisztériumi sorsa, státusza viszont komoly hatással van magára az egész könyvtár- és információügyre. Ezért nagyon örülnénk és szakterületünk szempontjából igen fontosnak tartanánk, ha Miniszter Úr, illetve illetékes munkatársai lehetőség adnának a könyvtáros szakma társadalmi szervezetei képviselőinek a személyes informálódásra és eszmecserére.

Budapest, 1994. december 12.

Tisztelettel

*Vajda Erik
(helyett: Poprády Géza)*

Zalainé Kovács Éva

A levélre reflektálva Török András helyettes államtitkár Bodó Sándor és Striker Sándor fősztályvezető társaságában fogadta Zalainé Kovács Évát, a Könyvtári és Informatikai Kamara elnökét és Poprády Gézát, a Magyar Könyvtárosok

Egyesülete alelnökét, és tájékoztatást adott röviden a minisztériumi átszervezésről általában, majd konkrétan a könyvtári területet érintő döntésekről.

A könyvtárügy irányítása (igazgatása) a minisztériumban eddig – amint az nyilván minden olvasónk előtt ismert – a közgyűjteményi főosztályhoz (főosztályvezető: dr. Bodó Sándor), illetve annak könyvtári osztályához tartozott. Az átszervezés után az önkormányzati fenntartású közművelődési könyvtárak irányítása a Bodó Sándor vezette főosztályról átkerült a Striker Sándor vezette közművelődési főosztályra, ezen belül a művelődési intézmények osztályára, ahol egy előadó foglalkozik a könyvtárak ügyeivel. A művelődési intézmények osztályának vezetője Kerekes László, egyúttal főosztályvezető-helyettes is. A könyvtárakért felelős előadó helye a lapzártá idején még betöltetlen. A többi könyvtár irányítása a Bodó Sándor vezette főosztályon, annak könyvtári osztályán maradt. E főosztály neve kulturális örökség főosztálya lett. A könyvtári osztálynak a lapzártakor még nincs kinevezett vezetője, megbízottként Csaba Gabriella irányítja.

A könyvtárügy irányításának átszervezését – azaz a fentiek szerinti kettéosztását – az a logika diktálja, hogy az önkormányzati fenntartású könyvtárak irányításával, távlati fejlesztésével a minisztériumnak ugyanaz a szervezeti egysége foglalkozzék, amelyik a többi önkormányzati fenntartású intézménnyel is foglalkozik. Ez nem jelenti magának a könyvtárügynek a kettéosztását és nem jelenti a könyvtárak és más közművelődési intézmények összevonásának szándékát sem. Striker Sándor kiemelte, hogy fenn kívánják tartani a két intézménytípus párhuzamosságát. E tekintetben az egészen kis települések, a „végek” jelenthetnek kivételt, ahol nem biztos hogy fenn kell (érdemes) tartani könyvtárat, de ezeken a helyeken is ott kell lennie – előbb-utóbb – egy számítógépes végpontnak, amelynek segítségével a szükséges információkat meg lehet kapni.

A könyvtárügy eme kettős irányítása elősegítheti a kedvezőbb anyagi pozíciók elérését a könyvtárügy egésze számára. Fölmerült a minisztérium, illetve a miniszter munkáját, döntéseit segítő – kislétszámú – egységes könyvtári tanács létrehozásának gondolata, amelyekben a két szakmai érdekvédelmi szervezet is képviseltetné magát.

Az MKE és a KIK képviselője elmondta a könyvtáros szakma két alapvető aggályát, fenntartását az irányítás átszervezésével kapcsolatban.

Az egyik: a könyvtárosok, illetve a könyvtárak attól tartanak, hogy a népművelők, illetve a művelődési házak „lenyelik”, „bekebelezzik” őket.

A másik: a közművelődési könyvtárak sem tekintik ma már magukat – és a szakma sem őket – csupán szórakozást, olvasást, művelődést segítő intézményeknek, hanem a legkorszerűbb értelemben vett információs, információközvetítő intézményként is kívánnak működni. Az országos szakirodalmi információs rendszer koncepciója, illetve a világbanki fejlesztési program is így – azaz információközvetítőként is – számol a közművelődési könyvtárakkal.

A minisztériumi vezetők megismételték egyrészt, hogy a könyvtáraknak nem kell a bekebelezéstől tartaniuk, másrészt egyetértettek a közművelődési könyvtáraknak az információközvetítésben vállalt, betöltött szerepével.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Könyvtári és Informatikai Kamara képviselője ismételtén fölajánlotta a két szakmai szervezet segítségét a minisztériumnak.

Búcsú és köszönet

Amint arról a napisajtóból és – természetesen részletesebben, árnyaltabban – e számunk előző oldalairól is értesülhettek olvasóink, a Művelődési és Közoktatási Minisztériumban 1994 végével, ez év elejével strukturális változások következtek be. E változások jelentős mértékben érintették-érintik az MKM Könyvtári Osztályát is. Egyebeken túl, *Sóron László*, az osz-

tály vezetője megvált a minisztériumtól. Mi most a 3K szerkesztőbizottságának tagjától, egy szám erejéig (az idei januári számról van szó) annak elnökétől búcsúzunk, hiszen Sóron László lapunk egyik fő újraalapítója volt. A szerkesztőbizottság az olvasók nevében is köszöni munkáját, s csak mint szerkesztőtől, de nem mint aktív szerzőtől köszön el.

A debreceni könyvtárosképzési konferencia ajánlásai

„A könyvtárosképzés helyzete és fejlődési irányai Magyarországon” címmel 1994. október 25–26-án Debrecenben megrendezett szakmai konferencián elhangzottak alapján – az ott jóváhagyott tematika figyelembevételével – a hazai szakképzés továbbfejlesztése érdekében a következő ajánlásokat fogalmaztuk meg.

1. A *Művelődési és Közoktatási Minisztérium* vezetése számára javasoljuk:

1. A képzés távlati tervezésének alátámasztására készítessen felmérést a könyvtár- és szakirodalmi tájékoztatásügy intézményeiben dolgozók szakképzettségi helyzetéről, a képzéssel és továbbképzéssel kapcsolatos szakmai/gyakorlati igényekről. Az átfogó, tudományosan megalapozott felmérés elkészítésére az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központot, vagy más hivatalos kutató intézményt célszerű felkérni. Kívánatos a munka előkészítésébe és értékelésébe a képző intézmények képviselőit is bevonni.

2. A felmérés eredményeire támaszkodva, továbbá figyelemmel az Országos Szakirodalmi Információs Rendszer fejlesztési tervzetére és egyéb projektekre, valamint a képesítési és besorolási követelményekre – célszerűnek tartjuk, hogy a Minisztérium kérje fel a Tudománypolitikai Bizottság Információs Munkabizottságát, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesületével és a Könyvtári és Informatikai Kamarával közösen készítsen rendszertervet a könyvtáros-szakirodalmi informatikus képzés és továbbképzés fejlesztésével kapcsolatos igények megfogalmazására.

3. Szükségesnek tartjuk, hogy a hazai könyvtárosképzés és továbbképzés szerkezete – más értelmiségi szakmákkal azonos módon – szigorúan igazodjon a fel-

sőoktatási rendszerhez, vagyis könyvtáros-szakirodalmi informatikus diplomát kizárólag egyetemen, tanárképző főiskolán, kétszakos (illetve másoddiplomás vagy kiegészítő) képzés keretében lehessen szerezni. Az egyetemek és főiskolák legyenek a felsőfokú diplomát adó szakosító (posztgraduális) továbbképzés bázishelyei. Az iskolán kívüli középfokú szakemberképzés és az aktuális feladatokra felkészítő céltanfolyamok az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjában, a tudományos és szakkönyvtárakban, továbbá a megyei könyvtárakban szerveződjenek.

4. Kívánatos az utóbbi évek besorolási és képesítési jogszabályainak felülvizsgálata annak jegyében, hogy ismét helyreálljon az évszázados hármas tagolódás:

- érdemi könyvtárosság (gyűjtemények szervezése, feltárása, szolgáltatások nyújtása és az intézmények vezetése) diplomás, értelmiségi szakma, melyre a felsőfokú képzés készít fel;

- őket asszisztencia vagyis diplomás mellett foglalkoztatott munkatársak segítik, akiket középfokú szakemberként a szakképzés keretében készítenek fel;

- s végül a nem főfoglalkozásúaktól, illetve a kiegészítő munkaköröktől alacsonyabb végzettséget kell elvárni.

A jelenleg érvényes jogszabályok nem ezt a hagyományos és a szakmához illő képletet tükrözik.

Szükséges továbbá

- bizonyos munkaköröknek szakosító továbbképzés keretében megszerezhető oklevélhez kötése;

- bizonyos vezető posztok betöltéséhez tudományos fokozat előírása;

- a besorolással, fizetéssel a továbbképzés ösztönzése;

- e munkakörök listájának összeállítása és közzététele.

5. Az elmúlt évtizedek során a felsőoktatási intézményrendszerben a minőség romlását eredményező szótaprózottság jött létre, s a szükséges létszám, személyi, infrastrukturális és tárgyi-pénzügyi megalapozottság nélkül indítottak könyvtáros (quasi felsőfokú) képzést. Az a paradox helyzet alakult ki, hogy más országokhoz képest a szükségeset messze meghaladó mennyiségű képzési hely jött létre, miközben az alacsony létszámban kiképzettek távolról sem képesek évtizedek óta kielégíteni az intézmények igényeit. Szükséges ezért az erők koncentrációjával és a képzési kapacitás jelentékeny növelésével az alkalmasságukat már bizonyított képző helyek erőteljesebb fejlesztése, amelyekre ráépíthető a könyvtári és szakirodalmi információs intézmények szakember-igényeinek megfelelő, alap-, tovább- és szakosító képzése, amelyek megbízhatók tudományos és szakértő feladatok ellátásával is. A XX. század végén számolnunk kell a könyvtárak és szakirodalmi információs intézmények szükségletein felül a magánszféra információs igényeit kielégítő szakemberek képzésére is.

6. Felkérjük a Minisztériumot, hogy a tanítóképzés megújítása keretében – építve az eddig szakkollégium, könyvtárszak keretében oktató könyvtárosokra, – szorgalmazza az ottani könyvtárak megerősítését és azt, hogy az informatikai műveltségi terület tartalmába értsék bele a tanítók felkészítését a tájékozódási-információkeresési és -felhasználási ismeretek oktatását.

7. Kérjük a Minisztériumot, hogy a maga eszközeivel is segítse a képző helyek személyi, tárgyi, infrastrukturális megerősítését, az oktatók hazai és külföldi továbbképzése és a külföldi szakirodalmi tájékozódás feltételeinek a megteremtését.

A könyvtárosképzés sajátos igényeihez igazodva támogassa a hallgatók megfelelő hazai és külföldi könyvtári gyakorlatait, és biztosítsa a szükséges pénzügyi kereteket. Elengedhetetlen a külső szakértők, specialisták bevonása a képzésbe, és a foglalkoztatásukhoz anyagi és erkölcsi feltételek garantálása.

II. Felkérjük a *Magyar Könyvtárosok Egyesületét és a Könyvtári és Informatikai Kamarát*, hogy a

a) szervezeteik és a hozzájuk tartozó intézmények, a végzett hallgatókat foglalkoztató könyvtárak, szakirodalmi tájékoztató intézmények és más munkahelyek rendszeres visszajelzései alapján észrevételeikkel, állásfoglalásukkal segítsék a képző helyek tevékenységét, a könyvtárosképzés és továbbképzés rendszeres megújulását;

b) javaslataikkal vegyenek részt a könyvtárosképzés és továbbképzés távlati rendszertervének elkészítésében;

c) hassanak tagjaikon keresztül az intézményekre a képesítési normák és etikai betartása, és az újonnan végzettek bekapcsolódásának előmozdítására, munkatársaik továbbképzésének támogatása érdekében;

d) a megfelelő fórumokon támogassák a képző intézmények személyi, tárgyi, infrastrukturális, gyakorlóhelyi helyzetének javítását célzó pályázatok kiírását és kedvező elbírálását.

III. Kérjük a *Nemzeti Kulturális Alap Szakmai Kollégiumát*, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel következetesen támogassa a szakképzés és továbbképzés fejlődését: a tárgyi-anyagi feltételek javítását, különösen a számítógéppark kellő fejlesztését és folyamatos korszerűsítését, az országos és nemzetközi hálózatokba való bekapcsolását, az oktatók és hallgatók kutatási programjait, szakmai tanulmányútjait, rendezvényeken való részvételét és az oktatási segédletek létrehozását.

IV. *A szakmai folyóiratok szerkesztőit* arra kérjük (Könyvtári Figyelő, Könyv, Könyvtár, Könyvtáros; Tudományos és Műszaki Tájékoztatás; Magyar Könyvszemle; Könyvtári Levelező/lap stb.), támogassák a szakképzést és a továbbképzést az erre a célra is felhasználható publikációk közlésével, a szakképzésről és továbbképzésről szóló információk és közlemények megjelentetésével.

V. *A könyvtárosképzést befogadó intézmények és a tanszékek vezetői, oktatói* figyelmébe ajánljuk és szorgalmazzuk:

1. Figyelemmel az elkészülő felmérés és rendszerterv elvárásaira, a kiképzettek körének jelentékeny bővítését, (tekintettel a szakma igényeire és arra, hogy a diplomásoknak legfeljebb fele vállal ennek a szakmájának megfelelő állást!), a továbbképzés kereteinek számottevő kiszélesítését.

2. Továbbá kérjük, kísérjék figyelemmel és támogassák a tanszékeket az alábbi feladatok megoldásában:

a) A képzési programok rendszeres, a mindenkori szakmai követelményekhez és nemzetközi tendenciákhoz igazodó felülvizsgálata, a tantervekben a történeti látásmód és a humán elemek megtartása mellett az informatikai és menedzsment ismeretek és szemléletmód, a nyelvtudás eddigieknél nagyobb arányú érvényesítése;

b) Az oktatási és tanulási segédanyagok elkészítése, korszerűsítése és fordítása, országos forgalmazása céljából kívánatos megfelelő szervezetről – valamilyen képzőintézményhez kapcsolva – gondoskodni.

c) A tantervi követelmények és hálók összehasonlításával az átjárhatóság előmozdítása, a tantárgyi egyeztetés érdekében a tantárgycsoportok oktatóinak rendszeres találkozója.

d) A képzőhelyek szorosabb együttműködése és ehhez megfelelő keret megteremtése, melynek célja a közös fellépés és érdekérvényesítés mellett a szüksé-

ges képzési profilok kialakítása, képzési és kutatási programegyeztetések, tantervi munkálatok, oktatási segédletek készítésének összehangolása, a tartalmi és módszertani kérdések megvitatásának szervezése, közös kutatási és fejlesztési pályázatok készítése külföldi kapcsolatok létesítése és ápolása, a képzés- és továbbképzés rendelkezésre bocsátott anyagi alapok felhasználásáról döntés stb.

A szakmai utánpótlás, az oktatói kar létevéke a doktori képzés lehetőségeinek megteremtése, ezért az egyetemek tegyenek meg minden tőlük telhetőt a mielőbbi beindítására.

Budapest, 1994. december 10.

dr. Voit Krisztina,

az ELTE BTK Könyvtártudományi-Informatikai Tanszékének tanszékvezetője

Dr. Bényei Miklós,

a KLTE Matematikai és Informatika Intézet

dr. Tóth Gyula,

a BDTF Könyvtári-Informatikai Tanszék vezetője

dr. Szabó Sándor,

az ELTE TFK Könyvtári Tanszék vezetője

dr. Tóvári Judit,

a BGYTF Könyvtár és Alkalmazott Informatikai Tanszék vezetője

*

Az ajánlások szövegétől eltérő vélemények

Comenius Tanítóképző Főiskola, Sárospatak.

Az 1/2. és 1/6. ponthoz kapcsolhatóan jelezték: „Ha a könyvtárosképzés szerkezetét a felsőoktatási rendszerhez kívánják igazítani, legyen hely benne a tanítóképző főiskoláknak is, pontosan körülírt képesítési rendelettel, elkülönítve a szakos és szakkollégiumi képzést.”

A konferenciára beküldött előzetes tájékoztató anyagokról hasonlóan vélekedik a könyvtárosképzésben jelenleg résztvevő többi tanítóképző főiskola is.

Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Közművelődési Tanszéke, Debrecen.

Az 1/3. ponthoz kapcsolhatóan írták:

– „A megyei pedagógiai intézetek jövőbeni szerepe erőteljesen növekedni fog, s az iskolai könyvtárügy miatt célszerűnek látnánk a jelzett helyeken szerepeltetésüket az ajánlás szövegében.”

– „A középfokú szakképesítés képző helyei közül, úgy gondoljuk, sokáig nem hagyhatók figyelmen kívül olyan szerveződések, mint például a regionális oktatási központok, tandíjas magániskolák stb.; ez jelzésszerűen bekerülhetne az ajánlásba.”